Valiokunnan lausunto SuVL 7/2020 vp– U 27/2020 vp

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (Euroopan unionin elpymisvälineen perustaminen) EU:n elpymispaketti, Eurooppa-neuvosto 17. - 18.7.2020

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (Euroopan unionin elpymisvälineen perustaminen) (U 27/2020 vp): Asia ja jatkokirjelmä UJ 20/2020 vp — U 27/2020 vp ovat saapuneet eduskuntaan.

Valtioneuvoston jatkokirjelmä EU:n rahoituskehysasetuksesta ym. UJ 22/2020 vp — U 45/2018 vp on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi COM(2020) 409 final teknisen tuen välineen perustamisesta (teknisen tuen väline) (U 29/2020 vp): Asia on saapunut eduskuntaan. Asiaa on käsitelty aiemmin asiana: E 74/2020 vp.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi COM(2020) 408 final elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (elpymis- ja palautumistukiväline) (U 30/2020 vp): Asia ja jatkokirjelmä UJ 19/2020 vp — U 30/2020 vp ovat saapuneet eduskuntaan. Asiaa on käsitelty aiemmin asiana: E 75/2020 vp.

Asiat on käsitelty aiemmin asiana: E 64/2020 vp.

Perustuslakivaliokunnan kannanotot PeVP 51/2020 vp, 3 — 6 § 14.7.2020

Valtiovarainvaliokunnan kannanotot VaVP 35/2020 vp, 5 — 8 §, 14.7.2020

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- yksikön päällikkö, neuvotteleva virkamies Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Jussi Lindgren, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Joanna Tikkanen, valtioneuvoston kanslia

Valmis
5.0

- finanssineuvos, yksikön päällikkö Marketta Henriksson, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Seija Kivinen, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Panu Kukkonen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Anna-Lotta Hyvärinen, valtiovarainministeriö
- professori Janne Salminen
- professori Juha Raitio
- professori Jukka Snell

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- professori Tuomas Ojanen

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄT

Valtioneuvoston kirjelmät U 27, 29 ja 30/2020 vp sekä jatkokirjelmä UJ 22/2020 vp — U 45/2018 vp muodostavat EU:n niin kutsutun elpymissuunnitelman ytimen. Tarpeettomien toistojen välttämiseksi valiokunta viittaa komission ehdotusten sisällön sekä valtioneuvoston kannan osalta kirjelmiin.

Valiokunnan lausunnossa on otettu huomioon valtioneuvoston selvitys ylimääräisen Eurooppa-neuvoston 17. — 18.7.2020 kokouksen valmisteluista. Selvitys päivittää valtioneuvoston kirjelmiä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Charles Michelin tehtyä 10.7.2020 uuden kompromissiehdotuksen.

Valiokunta on hyväksynyt valtioneuvoston eri kirjelmistä ja selvityksistä esittämät, perustuslain 50 §:n 3 momentin mukaiset vaiteliaisuuspyynnöt Suomen neuvottelutavoitteiden turvaamiseksi. Tämä merkitsee, että Suomen täsmälliset neuvottelutavoitteet sekä niiden pohjana olevat laskelmat ja arviot voidaan julkaista vasta elpymiskokonaisuudesta käytävien neuvotteluiden päätyttyä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Suuri valiokunta otti edellisen kerran kantaa EU:n elpymissuunnitelmaa koskevaan Suomen kantaan 12.6.2020 lausunnossaan SuVL 6/2020 vp.Yleisarviona suuri valiokunta toteaa, että Suomen neuvottelutavoitteet eivät ole muuttuneet kesäkuun lausunnon jälkeen. MFF+-rahoituskehysehdotusta sekä ehdotusta uudeksi elpymisvälineeksi tulee tarkastella yhdessä, tavoitteena muodostaa tarkoituksenmukaisin mahdollinen elpymiskokonaisuus. Ehdotettujen toimien rahoituksen ja keston eroavaisuudet on huomioitava. Elpymiskokonaisuus ei sellaisenaan ole Suomen hyväksyttävissä. Neuvoteltaessa elpymiskokonaisuudesta Suomen tavoitteita ovat elpymisvälineen koon pienentäminen ja mitoittaminen suhteessa jäsenmaille myöhemmin syntyvään maksutaakkaan ja maksutaakan ajalliseen kestoon, avustusmuotoisen tuen suhteellisen osuuden pienentäminen sekä välineen voimassaoloajan rajaaminen esitettyä neljää vuotta lyhyemmäksi. Valiokunta toteaa, että ehdotuskokonaisuus on neuvottelujen aikana kehittynyt Suomen tavoitteiden kannalta myönteiseen suuntaan. Suuri valiokunta uusii siksi edellisessä lausunnossa olevan, elpymis-

suunnitelmaa koskevan kantansa, jonka mukaan muun muassa: ”Suomen kannalta on keskeistä välttää tilanne, joka romahduttaa vientimme ja sitä kautta heikentää Suomen valtion kykyä selviytyä perustuslain mukaisista velvollisuuksistaan. Mikäli elvytyspaketti hyväksytään, sen vaikutus Suomen talouteen tulee olemaan myönteinen, koska viennin osuus maamme kansantaloudesta on suuri. (…) Valiokunta pitää valtioneuvoston kantaa, joka sisältää merkittäviä muutosvaatimuksia komission ehdotukseen, hyvänä lähestymistapana neuvottelujen tässä vaiheessa. (…) elvytysrahaston käytössä ja tuen jakoperusteissa on tähdellistä, että tuen kriteerit perustuvat Covid-19 kriisin vaikutuksiin jäsenmaiden talouteen ja työllisyyteen. (…) Olemassa oleviin rakenteisiin pohjautuva järjestely merkitsee, että myös mm. Suomelle tärkeiden oikeusvaltiokriteerien täyttyminen voidaan varmistaa.”

Perustuslakivaliokunta katsoo 14.7.2020 hyväksymissään lausumissa, että on välttämätöntä pyrkiä rajoittamaan unionin lainanottoa avustusmuotoisiin tukiin ja siihen liittyvää jäsenvaltion suoraa tai epäsuoraa vastuuta sekä pyrkiä turvaamaan jäsenvaltion kokonaisvastuun hallittavuus ja budjettisuvereniteetti. Valtiosäännön kannalta olennaista on perustuslakivaliokunnan mukaan rajata valtion vastuuta unionin lainanotosta ja tarkentaa jäsenvaltion toissijaisen ja väistyvän vastuun luonnetta ja jakoperustetta säädösperusteisesti ja tarkkarajaisesti. Valiokunta painottaa suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta rahoituksen kohdistamista selkeästi koronaepidemiasta johtuviin taloudellisiin vaikutuksiin. Valtiovarainvaliokunta katsoo 14.7.2020 hyväksymissään lausumissa, että omien varojen päätöksessä tulee säätää jäsenvaltioiden vastuun enimmäismäärä sekä vastuun peruste. Samoin on varmistettava, että käyttötarkoitukseen sidottujen tulojen ja niihin liittyvien menojen varainhoidon valvonta ja tilintarkastus on asianmukaista. Valiokunta painottaa uudistusten ja investointien toteuttamiseen tarvittavan kansallisen omistajuuden vahvistamista sekä varainhoidon valvonnan ja tilintarkastuksen asianmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä. Tämä edellyttää vahvaa ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisesta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomen kumulatiiviset kokonaisvastuut säilyvät edelleen sellaisella tasolla, että ne eivät vaaranna valtion taloudellista kantokykyä eivätkä rahoitusaseman kestävyyttä. Suomen ja muiden jäsenvaltioiden vastuiden enimmäismäärät tulee säätää selkeästi ilman hämärää yhteisvastuullisuutta.

Suuri valiokunta yhtyy edellä oleviin perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan näkemyksiin huomauttaen kuitenkin, että ne suuren valiokunnan käsityksen mukaan sisältyvät jo nyt valtioneuvoston kantaan. Suuri valiokunta huomauttaa lisäksi, että rahoituksen kohdentamisesta sekä varainhoidon valvonnan ja tilintarkastuksen toteutuksesta säädetään tarkemmin niissä lainsäädäntöehdotuksissa, joiden käsittely neuvostossa ja myös eduskunnassa alkaa sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto on saavuttanut yksimielisyyden niistä elpymispaketin puitteista, jotka ovat tämän lausunnon kohteina. Kuten suuri valiokunta edellisessä lausunnossaan totesi, elpymisvälineen rahoituksen kohdentaminen monivuotisten rahoituskehysten kautta vastaa suuren valiokunnan mm. perussopimusneuvottelujen yhteydessä esittämää toivomusta EU:n rahoituksen budjetti- ja sääntösidonnaisuudesta. Ehdotettu järjestely merkitsee, että rahoituksen myöntäminen ja sen käytön valvonta alistetaan EU:n yleisille päätöksenteon ja varainkäytön säännöille. Tämä edistää unionin varojen käytön läpinäkyvyyttä ja legitimiteettiä sekä asianmukaisen valvonnan toteutumista. Olemassa oleviin rakenteisiin pohjautuva järjestely merkitsee, että myös mm. Suomelle tärkeiden oikeusvaltiokriteerien täyttyminen voidaan varmistaa. Suuri valiokunta toteaa, että EU:n rahoitusta koskevien periaatteiden mukaan Suomen vastuut eivät perustuisi yhteisvastuuseen, vaan vastuu jakautuu jäsenvaltioiden kesken pro rata niiden maksuosuuksien mukaises-

ti. Myös suuren valiokunnan mielestä on kuitenkin aiheellista, että omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä riittävällä tavalla määrättäisiin jäsenvaltion maksuvelvoitteen rajat.

Vaikka Suomi edellyttää elpymispakettiin muutoksia, paketin syntyminen sinänsä on omiaan lieventämään koronakriisin taloudellisia vaikutuksia myös Suomessa ja sen syntyminen on siten myös Suomen edun mukaista.

Oikeudelliset kysymykset

Edellisessä lausunnossaan suuri valiokunta pyysi valtioneuvostoa selvittämään tarkemmin kysymystä elpymiskokonaisuuden yhteensopivuudesta EU:n perussopimusten kanssa. EU:n neuvoston oikeuspalvelu antoi — Suomen kannan mukaisesti — lausunnon asiasta 24.6.2020. Oikeuspalvelun lausunto referoidaan julkisena tietona jatkokirjelmässä UJ 20/2020 vp — U 27/2020 vp. Suuri valiokunta toteaa viitaten kuulemiensa asiantuntijoiden lausuntoihin, että elpymispaketin perussopimusmukaisuuteen liittyvät huolet ovat siten väistyneet, että Suomen ei ole syytä pitää näitä huolia esteenä jatkoneuvotteluille. Perustuslakivaliokunta totesi pöytäkirjakannanotossaan 14.7.2020, että valtioneuvoston neuvottelukannat ovat yleisesti ottaen perustuslain kannalta oikeansuuntaisia. Suuri valiokunta uusii aikaisemmassa lausunnossaan olevan arvionsa, että elpymispakettia koskevassa selvityksessä on annettu niistä vastuista, jotka järjestely maallemme synnyttää, paras tällä hetkellä mahdollinen arvio. Valiokunnalle on myös esitetty arvioita niistä vastuista, jotka voisivat pahimmillaan toteutua järjestelyn epäonnistuessa. Jos jokin jäsenvaltio jättää maksuosuutensa maksamatta, unioni voisi kääntyä muiden jäsenvaltioiden puoleen, mutta vain näiden maksuosuuksien mukaisessa suhteessa. Tämä rajoittaa olennaisesti Suomen potentiaalisten vastuiden määrää pahimmassakin, sinänsä epätodennäköisessä vaihtoehdossa.

Lopuksi

Tässä lausunnossa käsiteltyjen kirjelmien lisäksi elpymispakettiin kuuluu lukuisia EU:n asetusehdotuksia, joilla säännellään tarkemmin niitä ohjelmia, avustuksia ja lainoja, jotka muodostavat elpymispaketin konkreettisen sisällön. Näiden käsittely jatkuu eduskunnassa syksyllä ja voi johtaa eduskunnan kantojen tarkentamiseen. Suuri valiokunta kiinnittää kuitenkin jo nyt erityistä huomiota oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) merkitykseen Suomen saannon kannalta. JTF-varojen jako jäsenmaittain korostaa Suomen osalta teollisuuden kasvihuonepäästöjä, hiili-intensiivisten maakuntien työllisyyttä teollisuudessa sekä vähäisessä määrin turpeen tuotantoa. Saadun selvityksen mukaan Eurooppa-neuvoston tavoitteena on tehdä päätös elpymiskokonaisuudesta tulevassa kokouksessaan tai ainakin kuluvan heinäkuun aikana. Valiokunta katsoo, että valtioneuvoston kanta perustuu oikeaan näkemykseen Suomen kokonaisedusta ottaen huomioon sekä pyrkimystä optimaaliseen maksujen ja saannon suhteeseen että toisaalta elpymispaketin makrotaloudellisiin vaikutuksiin Suomessa ja Euroopassa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto SuVL 7/2020 vp

Helsingissä 16.7.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
1. varapuheenjohtaja Jani Mäkelä ps
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Sari Essayah kd
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Lulu Ranne ps
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Iiris Suomela vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Inka Hopsu vihr
varajäsen Pasi Kivisaari kesk
varajäsen Arto Pirttilahti kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Peter Saramo

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Perussuomalaiset katsoo, että valtioneuvoston neuvottelutavoitteeksi tulee ottaa suuren valiokunnan lausuntoon (SuVL 6/2020 vp) jätetyssä eriävässä mielipiteessä 1 esitetyt näkökohdat.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

> että lausuntonaan suuri valiokunta ilmoittaa, ettei se hyväksy Euroopan komission ehdotusta elpymissuunnitelmaksi ja että valtioneuvoston tulee pitäytyä monivuotisten rahoituskehysten hyväksymisessä tasolla, joka vastaa enintään kuluvan rahoituskehyskauden tasoa.

Helsingissä 16.7.2020

Jani Mäkelä ps
Jussi Halla-aho ps
Lulu Ranne ps
Ritva Elomaa ps
Olli Immonen ps

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Suomi ei voi sellaisenaan hyväksyä Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Michelin ehdotusta EU:n elpymiskokonaisuudeksi. Suomen tulee edellyttää EU:n elpymiskokonaisuudelta tiukempaa ehdollisuutta sekä selkeämpiä kriteerejä. Elvytyspaketin tulee olla pienempi ja lainapainotteisempi. Elvytystoimien tulee olla myös lyhyemmät kuin neljä vuotta ja myös komission ottamien lainojen maksuajan esitettyä lyhyempi. Lisäksi Suomen tulee pitää prioriteettina lainojen uskottavan takaisinmaksusuunnitelman luomista.

Koronaelvytyksen täytyy painottua niille alueille ja sektoreille, jotka kärsivät koronakriisistä eniten. Tämän pitää myös näkyä niissä kriteereissä, joilla elpymisrahaa jaetaan. Elpymisvälinettä ei voida käyttää aiemmin syntyneiden rakenteellisten vaurioiden korjaamiseen, vaan sen käyttö on rajattava koronakriisin aiheuttamiin sosiaalisiin ja taloudellisiin vaurioihin. Jotta rahasto olisi tehokas ja oikeudenmukainen, tulee sen tukien kriteerien perustua koronaviruksen aiheuttaman talouskriisin vakavuuteen. Tuoreessa EU-komission talousennusteessa Suomen talouskasvu ensi vuonna on EU-maista kaikkein hitainta. Ennusteen mukaan maamme talous supistuu tänä vuonna 6,3 prosentilla ja kasvaisi vain 2,8 prosentilla vuonna 2021. Samaan aikaan koko euroalueen talous kasvaisi jo 6,1 prosentilla ja esimerkiksi Italian talous kasvaisi ensi vuonna yli 6 prosenttia ja Espanjan ja Ranskan taloudet nousisivat yli 7 prosentilla. Suomi ei voi tyytyä siihen, että elpymis- ja palautumistukivälineen varoista vain 30 prosenttia jaettaisiin bruttokansantuotteen kehityksen vuosien 2020 ja 2021 osalta vasta vuonna 2023, vaan Suomen tulee pyrkiä nostamaan prosenttiosuutta ja aikaistamaan sen käyttöä tavalla, joka olisi Suomelle edullinen.

Esitys ei riittävällä tavalla aseta tukea saaville jäsenmaille rakenne- ja talouspoliittisia ehtoja. Rahoitus pitää sitoa talouden rakenteiden uudistamiseen ja kilpailukyvyn parantamiseen, oikeusvaltioperiaatteeseen sekä kestäviin investointeihin. Oikeusvaltiomekanismin pitää olla tehokas, eikä sitä saa vesittää edes koronakriisin varjolla. Suomi ei voi tyytyä siihen, että elpymisvälineen ehdollisuus toteutuisi pääosin eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa. Ajatus eurooppalaisen ohjausjakson takana on erinomainen, mutta toimeenpano ja sen ohjaava vaikutus ovat heikkoja. Suositusten pelote- ja pakotevaikutus on vähäinen, sillä menettelyjä, jotka mahdollistaisivat sanktioiden asettamisen suositusten noudattamatta jättämisestä, on käytetty vähän tai ei ollenkaan. Lisäksi koronakriisin takia vakaus- ja kasvusopimuksen joustolausekkeet on aktivoitu, mikä tarkoittaa sitä, että talouspolitiikkaa ohjaavien sääntöjen noudattamisesta on mahdollista poiketa. Kansallisen elpymissuunnitelman laatimisen lisäksi elpymistuen saamisen edellytyksenä täytyy olla suunnitelman mukaisten uudistusten toimeenpano, mutta myös sellaiset rakenteelliset uudistukset, jotka eivät suoraan liity elpymistuen käyttöön. Olennaista on, että elpymistuki kannustaisi ja edellyttäisi tukea saavia maita tekemään laajoja rakenteellisia uudistuksia, vaikka ne eivät suoraan liittyisi elpymisrahoituksen käyttötarkoitukseen. Ehdotamme tutkittavaksi mahdollisuutta, että lainamuotoinen tuki voitaisiin muuttaa kokonaan tai osittain avustukseksi, jos saajavaltio toteuttaa elpymissuunnitelmassa lupaamansa rakenneuudistukset.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että ehtona elpymisrahaston luomiselle on EU:n tehtävä toimia, jotka parantavat jäsenmaiden velkakestävyyttä. Euro tarvitsee tuekseen tiukat, mutta yk-

sinkertaisemmat säännöt ja enemmän markkinakuria. Pankkiunioni on saatettava loppuun ja pääomamarkkinaunioni on rakennettava pikimmiten. Markkinakurin palauttaminen edellyttää sitä, että jäsenmaiden velat ovat kestävällä tasolla ja että ne on hinnoiteltu todellisen riskin mukaan. Vahvan sijoittajanvastuun periaatteen toteutuminen edellyttää velkajärjestelymekanismin käyttöönottoa. Velkajärjestelyn vaikutus syntyy siitä, että valtionvelan korko hinnoitellaan oikein, jolloin heikommassa kunnossa olevien euroalueen velkojen korot ovat korkeammat, minkä seurauksena mahdollisuus ja halukkuus velanottoon vähenevät. Valtioneuvoston tulisi kytkeä velkajärjestelymekanismi osaksi EU:n budjettiratkaisua.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on valtioneuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että EU on Suomelle tärkeä arvoyhteisö ja EU:lla on myös laajempaa merkitystä Suomelle niin strategisten kuin ulko- ja turvallisuuspoliittisten intressien näkökulmasta. Vahva ja toimintakykyinen EU on Suomen etu. Elpymiskokonaisuudella ja -välineellä tulee tavoitella EU:n ja euroalueen nopeaa toipumista ja kestävää talouskasvua, mikä on vientivetoisen Suomen toipumisen kannalta erittäin tärkeää. Samaan aikaan on erittäin tärkeää, että jokainen EU:n jäsenvaltio vastaa omasta taloudestaan ja omista veloistaan. Tämä on ollut pitkään Suomen periaatteellinen linja EU-politiikassa, ja Suomen tulee pitää kiinni siitä myös pääministeri Marinin kaudella. Suomen tulee pitää kiinni niistä yhteistyösuhteista, joita se on luonut erityisesti niihin jäsenvaltioihin, jotka jakavat Suomen tavoitteet liittyen euroalueen velkakestävyyteen ja jokaisen jäsenvaltion vastuuseen omasta taloudestaan ja veloistaan. Yhteistyösuhteiden avulla on mahdollista yrittää saada aikaan merkittäviäkin muutoksia nyt neuvoteltavana olevaan elpymiskokonaisuuteen.

Komission esitys EU:n elpymiskokonaisuudeksi on suuri muutos EU:n toiminnassa. Ekonomisti ja työelämäprofessori Vesa Vihriälä kirjoitti 13.7.2020: ”Se, että tosiasiallisia toimivaltoja ja vastuita muutetaan perussopimusten uudelleen tulkitsemisella, on ongelmallista erityisesti pienten valtioiden osalta. Isot maat voivat aina lähteä siitä, että riippumatta muodollisesta päätöksentekotavasta niiden kannalta merkittävistä asioista ei päätetä vastoin niiden omaa kantaa. Pienten maiden kohdalla näin ei välttämättä ole. Tämän vuoksi sopimusten hengen kunnioittaminen on tärkeää juuri Suomen kaltaisille maille.” Tämän vuoksi Kokoomuksen eduskuntaryhmä edelleen painottaa, että EU-tason ratkaisujen tulee kannustaa jäsenmaita rakenteellisiin uudistuksiin ja kilpailukyvyn lisäämiseen. EU:n velasta ei voi sopia, ellei ole tiedossa, miten se maksetaan pois. EU:n rahoitusratkaisujen ja erityisesti Suomen osuuden niissä tulee olla yhteensovitettavissa Suomen eduskunnan ja perustuslakivaliokunnan määrittelemiin raameihin. EU:n jäsenvaltioiden tulee vahvistaa omaa talouttaan ja kriisikestävyyttään siten, että kaikki jäsenmaat kykenevät kriisitilanteissa hankkimaan rahoitusta markkinoilta ilman, että jatkossa on tarve elpymisvälineen kaltaisiin järjestelyihin.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

> että suuri valiokunta toteaa, ettei Suomi voi hyväksyä elpymiskokonaisuutta nyt esitetyssä muodossa, ja edellyttää hallituksen neuvottelevan pakettiin muutoksia edellä esitettyjen tavoitteiden mukaisesti.

Valiokunnan lausunto SuVL 7/2020 vp
Eriävä mielipide 2

Helsingissä 16.7.2020

Anne-Mari Virolainen kok
Arto Satonen kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Pia Kauma kok
Ville Kaunisto kok

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Komissio antoi touko-kesäkuun vaihteessa ehdotukset EU:n elpymissuunnitelmaksi, jonka tavoitteena on tukea koronaviruksen jälkeistä talouksien uudelleen käynnistämistä sekä Euroopan elpymistä. Komission laajaan elpymissuunnitelmaan sisältyy kaksi tiedonantoa ja 21 lainsäädäntöehdotusta. Näistä keskeisimpiä ovat uudistettu rahoituskehysehdotus vuosille 2021 — 2027 ja muutettu ehdotus neuvoston omien varojen päätökseksi sekä asetusehdotus uuden elpymisvälineen "Next Generation EU" perustamiseksi.

Komissio ehdottaa uutta 750 mrd. euron EU:n rahoitusjärjestelyä koronakriisiin vastaamiseksi. Niin kutsutusta elpymisrahastosta myönnettäisiin avustuksia ja takauksia yhteensä 500 mrd. euron arvosta ja lainamuotoista tukea yhteensä 250 mrd. euron arvosta. Tuki on tarkoitus kohdentaa eniten koronaviruksesta kärsineille maille. Elvytyspaketin rahoittamiseksi unioni hakisi markkinoilta EU:n budjettia vastaan lainaa, jonka jäsenvaltiot viime kädessä takaisivat. Elpymisrahasto olisi jäsenmaiden hyödynnettävissä ja käytettävissä vuoden 2024 loppuun saakka.

Toteutuessaan elpymisrahastosta seuraisi merkittäviä periaatteellisia muutoksia unionin toimintaan. Elpymisrahasto sisältää lukuisia ongelmakohtia lähtien EU-perussopimuksista ja Suomen perustuslakivaliokunnan kannoista. Uudessa rahoitusjärjestelyssä jäsenmaiden sijaan unioni ottaisi lainaa ja siitä vastaisivat viime kädessä jäsenvaltiot yhteisvastuullisesti. Kuitenkin EU:n perussopimusten keskeinen periaate on se, että jokainen jäsenvaltio huolehtii omasta taloudestaan ja vastaa veloistaan. Artiklassa 125 jäsenvaltioita ja unionia kielletään ottamasta vastuulleen jäsenvaltioiden velkoja ja muita vastuita. Kaikista ongelmallisimman kohdan muodostaa artikla 310, jonka mukaan unionin talousarvion pitää olla tasapainossa eikä se saa näin ollen rahoittaa toimintaansa velaksi. Näiden artiklojen valossa komission esitys näyttäytyy perussopimusten näkökulmasta erittäin ongelmallisena, ja näihin edellä mainittuihin kohtiin myös asiantuntijat ovat lausunnoissaan kiinnittäneet erityistä huomiota. Lisäksi valittu oikeusperusta edellyttäisi jakokriteerien liittymistä koronakriisiin eikä muuhun finanssipoliittiseen elvytykseen talousvaikeuksissa oleville jäsenmaille.

Eduskunnan budjettisuvereniteetin kannalta on olennaista, että vastuumme ovat tarkkarajaisia ja ennakoitavia. Komission ottaman velan takaisinmaksu alkaisi vasta alkavan rahoituskehyskauden jälkeen vuonna 2028 ja kestäisi vuoteen 2058 asti. Unionin velka maksettaisiin pois korotetuilla, tulevilla jäsenmaksuilla ja mahdollisilla uusilla omilla varoilla vuosina 2028 — 2058. Valtioneuvoston neuvottelutavoitteissa todetaan, että jäsenvaltioille tuleva pitkäaikainen budjettisuvereniteetin rajoite tulee pyrkiä rajaamaan mahdollisimman vähäiseksi. Toisin sanoen esitys voisi rajoittaa Suomen budjettisuvereniteettia.

Elpymisrahasto merkitsisi suurta harppausta kohti EU-tason finanssipolitiikkaa, joka on tähän saakka ollut jäsenmaiden käsissä. Elpymisrahaston pääasiallinen tavoite on mahdollistaa finanssipoliittinen elvytys maissa, jotka eivät siihen oman taloudellisen tilanteensa takia hyvin itse pysty. Esimerkiksi Vesa Vihriälän asiantuntijalausunnossa todetaan, että elpymisrahasto ja muut ko-

ronatoimet merkitsevät, että markkinakurin uskottavuus jäsenvaltioiden velkaantumisen hillitsemessä heikentyy uudelleen.

Elpymisrahastosta annettaisiin suoria avustuksia ja takauksia yhteensä 500 mrd. euron arvosta. Pidämme hälyttävänä, ettei elpymisrahastoon sisältyvään unionin tukeen liittyisi julkisen talouden tasapainoa tai talouden kasvupohjaa parantavia rakenneuudistuksia koskevia ehtoja. Tukiohjelmiin ei myöskään liity viittausta euroalueen rahoitusvakauden vaarantumisen uhkaan. Asiantuntijalausunnon mukaan ohjelma antaa vahvan indikaation siitä, että rahoitusvaikeuksissa olevan jäsenvaltion finanssipoliittista liikkumavaraa tullaan laajentamaan tulevaisuudessakin muiden valtioiden toimin ja ilman erityistä talouspolitiikkaa koskevaa tulevaa velanhoitokykyä parantavaa ehdollisuutta.

Sanotaan, että elpymisrahastossa ehdollisuus toteutuisi eurooppalaisen ohjausjakson kautta. On kuitenkin syytä tunnustaa, ettei ohjausjakson suosituksia ole tähänkään mennessä noudatettu toivotulla tavalla. Komission keinot ovat viime kädessä vähissä, jos jäsenvaltio ei itse näe tarpeelliseksi toimeenpanna ehdotettuja uudistuksia.

Asiantuntijalausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että vaikka elpymisrahasto ja sen rahoittamiseen otettava velka ovat muodollisesti kertaluonteinen poikkeustoimenpide, usea seikka puhuu sen puolesta, että näin syntyvästä finanssipoliittisesta kapasiteetista muodostuu pysyvä ja laajentuva järjestely. Asiantuntija-arvion mukaan velanottomahdollisuuden avaaminen johtaa varsin todennäköisesti siihen, että nyt kertaluonteiseksi todettua velanottoa halutaan lisätä. Samalla velan kasvun myötä tulee luontevaksi lisätä EU-tason veroja velkojen maksamiseksi.

Jos Suomen BKTL-osuus pysyisi samana (1,7 %) tulevina vuosina ja vuosikymmeninä, olisi Suomen ensisijainen laskennallinen vastuu ja osuus elpymisrahastosta noin 13 mrd. euroa lisättynä koroilla ja kuluilla. Suomi maksaisi rahastoon enemmän kuin saisi takaisin. Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että jos yksi tai useampi muu jäsenvaltio jättäisi hoitamatta omien varojen maksuihin liittyvät velvoitteensa, Suomen vastuu voisi nousta BKTL-osuutta suuremmaksikin. Tähän myös valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota.

Julkisen talouden suunnitelmasta antamassaan mietinnössä valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota Suomen valtiontakauksien ja -takuiden määrän kasvuun. Suomen julkisen talouden ja valtion talouden takausten suhde kokonaistuotantoon oli Eurostatin tilastojen mukaan EU-maiden korkein vuonna 2018. Talouspolitiikan arviointineuvosto on raportissaan nostanut esille suuressa takauskannassa piilevän riskin valtiontaloudelle. Kokonaisarvion puuttuminen kasvavista taloudellista vastuista — sekä kansallisista että EU-jäsenyyteen kytkeytyvistä — vaikuttaa siihen, voidaanko koronakriisiin liittyviä järjestelyitä edes pitää perustuslain mukaisina vaarantamatta valtion taloutta. Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että valtiontakausten antaminen EU-asetuksen toteuttamiseen ei ole asia, josta voidaan oikeudellisesti sitovasti unionin oikeudessa määrätä.

Kristillisdemokraatit ei voi hyväksyä esitystä suorien avustusten jakamisesta eikä yhteisvastuullisesta lainanotosta. EU-tason koronatoimenpiteiden osalta tulisi pitäytyä EU-budjetin uudelleen suuntaamisessa, valtiontukisääntöjen löyhentämisessä sekä vakaus- ja kasvusopimuksen tilapäisissä joustoissa. Myös EKP:n rahapolitiikan löysentäminen auttaa akuutissa tilanteessa.

Valiokunnan lausunto SuVL 7/2020 vp
Eriävä mielipide 3

Pidämme ensisijaisen tärkeänä, että unionin monivuotinen rahoituskehys ja kriisitoimenpiteet pidetään ja käsitellään erillään. Monivuotisen rahoituskehyksen osalta edellytämme edelleen, että hallitus varmistaa meneillään olevissa neuvotteluissa suomalaisen maanviljelyn ja maaseutuelinkeinojen toimintaedellytykset ja kannattavuuden turvaamisen. Neuvotteluissa on huolehdittava siitä, ettei budjetin kokonaistaso kasva, vaan on tavoiteltava 1 prosentin BKTL-tasoa ja pidettävä kiinni siitä, ettei Suomen maksuosuus kasva. Suomen ei tule myöskään hyväksyä maataloussaantojen leikkausta. Lisärahoitus on löydettävissä muualta rahoituskehyksen sisältä mm. luopumalla eräiden jäsenmaiden jäsenmaksukorjauksista. Jäsenvaltioiden rakenteellisia uudistuksia voidaan ehdotettuja keinoja tarkoituksenmukaisemmin ja tehokkaammin tukea vahvistamalla olemassa olevan koheesiorahoituksen ehdollisuutta ja varojen käytön vaikuttavuutta sekä suuntaamalla koheesiovaroja tavalla, joka edistää talouden rakenteiden tervettä sopeutumista. Omien varojen järjestelmässä on selkeintä tukea perinteisten omien varojen säilyttämistä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

> että suuri valiokunta ottaa edellä esitetyt huomioon Suomen neuvottelutavoitteena eikä hyväksy yhteisvastuullisella lainanotolla suunniteltua elpymisrahastoa ja pitää monivuotisen rahoituskehyksen ja kriisitoimenpiteet erillään sekä noudattaa EU:n perussopimusten no-bail-out-sääntöä.

Helsingissä 16.7.2020

Sari Essayah kd